KOVÁCS ZSUZSA

Kovács Zsuzsa Szegeden volt színésznő, amikor Vámos László 1968-ban felfedezte, és azonnal leszerződtette a Fővárosi Operettszínházba, amelynek azóta is tagja. Az utóbbi években nemcsak játszik, de rendez is operetteket, amelyekkel az ország különböző városaiban és külföldön turnézik. Az első ízben 1973-ban bemutatott Hegedűs a háztetőn című musicalben a második lányt, Hódelt alakította.

– Feri azt üzeni, hogy szeret, szeretett, szeretni fog, és te is szeresd őt.

– Mondd meg neki, hogy imádom.

– Ugyan csak egyszer hozott össze benneteket a sors, de ez az egy mind az ő, mind a te számodra, sőt a színházi közélet számára is meghatározó jellegű volt. És még valamit szeretnék neked elmondani: az előszóban említett kérdést – nevezetesen, hogy Feri rossz apa létére miként tud olyan meghatóan apát játszani – a ti Hegedűs-beli búcsújelenetetek hatására tettem fel neki. Bármilyen jó, látványos, profi volt az az előadás, számomra ez a rövid, visszafogott jelenet volt a csúcspont. Arra viszont már nem emlékszem, hogy te mind a háromban, tehát nemcsak az 1973-asban, hanem az 1985-ösben és az 1992-esben is benne voltál-e?

– Az elsőben és a másodikban. Amikor 1985-ben felújították, az elején még én játszottam Hódelt, de ahogy 40 éves lettem, felmentem az igazgatóhoz, és megmondtam, hogy ezt és a Nebáncsvirágot ebben a korban már nem szeretném tovább játszani. Megértették, és azzal a kikötéssel fogadták el, hogyha mégis szükség lenne rám, hajlandó leszek beugrani. És képzeld el, valóban volt erre később példa. Nagyon jó érzés volt újra Feri mellett játszani.

Ferit a Hegedűs előtt nem is láttam színpadon, hiszen vidéken nőttem fel, és amikor Pestre kerültem, minden este játszottam. De pici koromban ismertem őt, hiszen édesapám színész, és Ferivel együtt volt Pécsett. Úgyhogy gyerekkoromban a neve számtalanszor elhangzott nálunk. Egyszer lehívtak Szegedre egy gálaműsorra, és ott is azt kérték, hogy ezt a számot énekeljem. Furcsának tartottam, de végül is beleegyeztem. Egy táncos, népszerű szám után levettem az ékszereimet, beljebb gomboltam a ruhámat, és álltam ott a színpad közepén, s tiszta, jó lélekkel, nyílt szívvel és idegrendszerrel végigzokogtam ezt a „Búcsú a szülői háztól” című dalt. Mivel én odavalósi vagyok, a közönség még azt is érezte, hogy ez egy kicsit nekik is szól; ez a nő ugyan otthagyta őket, de azért szép dolog, hogy tőlük került fel a fővárosba. Vannak olyan színházi pillanatok, amelyek megismételhetetlenek. De hát ezekért érdemes színházba járni.

Mikor hívtak Feri 85. születésnapjára, nem hiszed el, mekkora boldogság fogott el. Úgy terveztem, hogy ott, az új Nemzeti színpadán is ezt a jelenetet játszom el vele. Aztán kiderült, hogy aznap előadásom van, és senki nem tud beugrani helyettem, így mégsem lehetek ott a gálán. Öcsi, nem tudom neked kifejezni, mennyire fájt a szívem.

Az egész előadás, de különösen ez a jelenet, életem egyik legcsodálatosabb élménye volt, minden este, amikor játszottunk. És még most is összeszorul a torkom, ha felidézem, ahogy megfogta a kezem, és én néztem a kezét. Érted, most nemcsak azért bőgök, mert isteni jó volt, hanem azért, mert akkor nekem is sokkalta jobb volt. Ahogy készültünk a jelenetre, Feri mindig elmondott egy titkot, például az édesapjával kapcsolatban. Ez mindig váratlanul ért, és nagyon megdöbbentett, ugyanakkor fölöttébb megtisztelt. Őszinte megnyilvánulásai ajándékot jelentettek a lelkemnek. Sétáltunk a díszlet előtt, hogy a hátunk mögött át tudják díszíteni a színpadot, és ő elvette tőlem a fonott kosaramat, amit viszek magammal Szibériába. A színész életében ezek a legértékesebb pillanatok. Számomra az volt, a dal is, és az, ahogy ő szeretett engem. Ezt a jelenetet mindig mindenki megemlítette. Még az akkori férjem, Szörényi Levente is azt mondta, hogy bepárásodott a szemüvege, ahogy nézte. Ez a dicséret azért olyan nagy értékű, mert különben igen óvatosan bánt a gratulációkkal velem kapcsolatban. De ugyanez a gyengéd Bessenyei Feri volt az is, aki a jelenet előtt és után olykor belém harapott. „Egyem meg a kis pofádat”, mondta, és fogainak helye napokig virított a karomon, először kék, majd zöld, végül sárgás színben.

– Benneteket keményen érintett a betiltás? (Mint köztudott, az első, 1973-as előadást sikere tetőpontján Aczél György betiltatta, mégpedig olyan szigorúan, hogy Ferinek évekig sehol, se a rádióban, se fellépésein még a „Ha én gazdag lennék” kezdetű számot sem volt szabad énekelnie.)

– Borzalmasan. Az Operettszínházban addig is voltak nagysikerű előadások, operettek, sőt musicalek is. De ezek – hogy is fejezzem ki magam – operettszínházi sikerek maradtak, míg ez kimozdult az épületből, és nemcsak a színházban, de országosan is az egyik legjobb előadásnak számított. Minden színész eljött megnézni. Mint mondtam, voltak addig is jó előadások, de nem ez a fajta, drámai és minden más tekintetben kiváló értékű siker.
Feri személye olyan mértékben tartotta az előadást, mint ahogy egy oszlop tart egy hatalmas kupolát. És mi ott voltunk biztonságban alatta. Csodálatos volt. Egy fanyalgó kritika is megjelent a sok dicsérő között, de ez senkit nem érdekelt, mert akárhova mentünk, az emberek erről beszéltek. Amikor bementem a tévébe, Ruttkai Éva sminkelés közben az előadásról áradozott.
És akkor egyszer csak levették a műsorról. Nekem különösen borzasztó volt, mert én elsősorban a szívemmel játszom, meg az ösztönömmel. Az ész csak ezek után jön. Feri is szívből, lélekből játszik. A kollégáim mondták, hogy biztosan nem is figyel arra, hogy mit és hogyan mond, hanem csak úgy jön a szöveg belőle. Egy színészről látszik, hogy tudatosan játszik-e, vagy úgy alakít, hogy maga a figura áll a színpadon. Amit Feri csinált, ahhoz Bessenyei Ferencnek jóformán nem is volt köze, nem Bessenyei Ferenc, hanem Tevje volt ott. Minden porcikája, még a vére, a sejtjei is Tevjéhez tartoztak. Mindenki, aki benne volt abban az előadásban, mindegy mekkora szerepben, imádta őt is, meg az előadást is.
– Zsuzsa, te jó kapcsolatban voltál Vámossal?
– Nagyon. Ő hozott fel Pestre. Neki az volt a szokása, hogy lement vidékre előadásokat nézni, és aki megtetszett neki, azt szerződtette. Engem nem ismert, mert nem jártam főiskolára. Akkor éppen az Isten véled édes Piroskám című darabra keresett egy fiatal színésznőt – ez lettem én. Neki köszönhetem, hogy ilyen szerencsésen alakult a pályám. Egyébként Szegeden sok prózai szerepet kaptam, így nem volt nehéz eljátszanom Hódelt sem, ami kifejezetten drámai szerep.
– Nagyon tetszettél nekünk az Ének az esőben című darabban is.
– Engem mindig az ének miatt támadtak. Ezért volt ez a szerep nagy ajándék és lehetőség a számomra. Egészen ellazultam benne. Igen, emlékszem, hogy a szünetben bejöttetek gratulálni. És Feri azt mondta: „Jól van, most már látom, nem lesz gondod öregkorodban sem.”
Én eljegyeztem magam ezzel a színházzal és ezzel a műfajjal. Hozzátartozom az Operettszínház épületéhez. Ehhez borzasztó nagy alázat kell. Amit rám osztanak, azt én igyekszem a lehető legjobb tudásom szerint eljátszani. Nekem első a színház, mert elhivatottnak érzem magam. És igyekszem úgy megoldani a kapott feladatot, ahogy azt a mindenkori igazgatóm vagy rendezőm elképzeli és elvárja tőlem. Amikor Vámos Laci meghalt, belőlem is meghalt egy rész, úgy érzem, magával vitt a lényemből valamit.
– Miért? Mert eltűntek a védőszárnyai?
– Talán. Most már elmondhatom, hogy Szegeden én jól játszottam, hiszen azért hozott fel Pestre. És akkor alám nyúlt, kritizált, nevelt, de ezzel fel is emelt engem, úgyhogy bekerültem a budapesti színházi élet vérkeringésébe. Foglalkoztattak máshol is, mégpedig színészként, nemcsak operettistaként, szinkronban, tévében egyaránt. Amióta Vámos elment, alakításaimban többet használom az eszemet, mint régen, és ez nekem nem jó. Jobban tudom, hogy mit kell csinálni, nem az ösztönöm és a szívem irányít csak, és ez nem hálás. Legalábbis az én esetemben.
– És akkor hogyan tovább?
– Én hiszek abban, hogy elhivatott vagyok, és hiszek abban, hogy a színházi sorsom változni fog, amikor keresztülvergődöm magam ezen a „se nem vagyok öreg, se nem vagyok fiatal”, egyébként minden színésznő számára keserves és nehéz időszakon.
Amikor rendezek, például a Sybillt, az utolsó csepp véremig, ha kell, erőszakosan ragaszkodom ahhoz, hogy a színészek ne dőljenek be a saját megszokott manírjaikba. Úgy szereti magát a színész, hogy jaj, de édes vagyok így. Ahelyett, hogy átváltoztatná magát, és ezt az újat szeretné tovább.
Tudom, hogy én is hibás vagyok a körülöttem kialakult helyzetért. Azért, hogy nem hívnak eleget. Ugyanakkor érzem, hogy képes vagyok még az általam elképzelt csodákra, és nagyon várom ezeket. De azt látom, hogy már nincs színházi élet. Az előadások technikailag nagyon profik, a hangosítás kitűnő, a műhang remekül szól. Csakhogy Amerikában, ahonnan ez az egész divat

származik, időközben már rájöttek, hogy ez zsákutca, és kezdenek visszatérni a természetes, élő hanghoz. De hát mi, még ma is, amikor már nincsenek határok, 10-15 évvel lemaradva követjük a nyugati divatot. Amerikában a Fantomot már rég levették a műsorról. De például egy Brecht Koldusoperát nem mernek bemutatni, mert az a morálról szól. Hát ki venné a bátorságot ezt megnézni; megijednének tőle az emberek, hiszen ennek nem felelnek meg! Londonban a Csárdáskirálynővel óriási sikerünk volt, mert a nézők ki voltak éhezve az érzelmekre. Arra, hogy bejönnek a színészek, és szituációkat, emberi érzéseket játszanak el.
– Visszatérve a Hegedűsre, hogyan fogadtátok a hírt, hogy Bessenyei játssza Tevjét?
– Mindenki büszke volt, de nagyon izgultunk és féltünk is, hogy meg fogunk-e felelni. Feri mellett egy pillanatig sem éreztem a korkülönbséget. Erőteljes férfi volt, és még most is az. Tökéletes, elképesztően szép és egészséges. Akkora nimbusza volt, hogy alig tudtuk magunkat összekaparni, de soha nem éreztette velünk, hogy mennyivel feljebb áll. Ugyanúgy viselkedett, mint mi, mintha haverok lennénk. Meg is hívott bennünket a házába.
– Emlékszel rá, hogy a premieren elment a hangja az izgalomtól?
– Jé, most, hogy mondod, igen.
– Már a kezdetnél baj volt. Amikor pedig a közönség tomboló tapsviharára megismételte a „Ha én gazdag lennék”-et, teljesen berekedt. Én halálra tudom magam izgulni miatta, de itt nem volt rossz érzésem, hiszen annyira nyilvánvaló volt, hogy mindez csak a feszültségtől történt, de a szerepben tökéletes. Egyébként a Háry János szegedi bemutatóján is ez történt vele.
– Most már emlékszem; akkor nekem nagyon fájdalmas volt, de ha nem említed, nem jutott volna az eszembe.
Feri egyszer azt mondta nekem, hogy Szűz Mária hordoz a kötényében, vagyis hogy a sors kegyeltje vagyok. Nagyon szeretett engem. Ezek a csodálatos pillanatok megmaradnak, és én ezekre támaszkodom. Vannak nehéz időszakok, és ezekben az is éltet, hogy Bessenyei Ferenc érezte bennem, hogy én nemcsak egy olyan színész vagyok, aki egy pár patronjából él, hanem azok közé tartozom, akik öregkorukban öregasszonyszerepet is képesek megoldani. És ezeket soha az életben nem fogom elfelejteni.

2004. augusztus 18.